

Äänestä kotiasi.

Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma

Keskusta.fi

Äänestä kotiasi.

Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma 2008

Taitto: Katri Hyväkkä, Keskusta
Paino: Korian Kirjapaino Oy Alanko, Koria

Keskusta.fi

Äänestä kotiasi.

Koti on maailman paras paikka, jossa jokaisella on oikeus maailman myllerryksistä riippumatta elää onnellisesti ja turvallisesti. Koti myös asettaa ihmisen mittakaavaan. Ihminen alkaa kantaa vastuuta läheisistään. Kodin pienyhteisössä ihminen oppii inhimillistä kanssakäymistä. Samaa kanssakäymistä elämä on yhteiskunnassa kodin ulkopuolella. Ja samaa kanssakäymistä on yhteisten asioiden hoitaminen. Aivan samaa on myös vastuullinen politiikka.

Siksi päättäjät ovat velkaa kaiken valtansa suomalaisille kodeille. Siksi päättäjien tulee pitää huolta kotien hyvinvoinnista. Ja siksi meidän kaikkien tulee pitää huolta siitä, että suomalaisten kotien ääni tulee kuulluksi.

Kunnallisvaaleissa päätetään suomalaisten kotien asioista. Siksi kunnallisvaalit ovat kotivaalit. Keskustan mielestä jokaisen kodin saatavilla pitää Suomen jokaisessa kolkassa olla oikeita vaihtoehtoja asumisessa, lastenhoidossa, koulunkäynnissä, terveydenhuollossa, vapaa-ajan vietossa ja kaikissa muissa asioissa, joita ihmiset tarvitsevat. Kunta alkaa kotiovelta.

Kun antaa äänensä Keskustalle, antaa äänensä omalle kodilleen. Sillä Keskusta laittaa kotien asiat kuntoon. Äänestä kotiasi.

Sisällysluettelo

1. Keskustan kuntapolitiikan arvot	5
2. Kuntalaisille vahvempi rooli vaikuttajina.....	5
3. Lähipalvelut kaikille kuntalaisille.....	6
3.1. Hyvät palvelut edistävät terveyttä	7
3.2. Koulusta pohja hyvälle elämälle	8
3.3. Liikuntapalvelut kuntien ja järjestöjen yhteistyönä.....	9
3.4. Kulttuurista hyvinvointia kaikille kuntalaisille	9
3.5. Turvallisuus on osa hyvinvointia	10
4. Tasa-arvoa ja monikulttuurisuutta kuntiin	11
5. Kunta – turvallinen ja hyvinvoiva työyhteisö.....	12
6. Kunnat ja kuntalaiset ilmastotalkoisiin	13
7. Kuntalaisten tarpeista lähteviä asumisratkaisuja	13
8. Turvalliset ja joustavat liikennepalvelut kuntalaisille.....	14
9. Lisää asiakaslähtöisiä sähköisiä palveluja.....	16
10. Elinkeinopolitiikalla ja aluekehityksellä elinvoimaa kuntiin	16
11. Kunnallinen itsehallinto on perusta kuntalaisten hyvinvoinnille	17
11.1. Tasapainoinen kuntatalous turvaa palvelut.....	17
11.2. Paras-hankkeella turvataan lähipalvelut	18

Äänestä kotiasi.

Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma

1. Keskustan kuntapolitiikan arvot

Keskusta on yhteiskuntaa uudistava, tulevaisuuteen katsova kansanliike. Keskusta haluaa rakentaa oikeudenmukaista ja tasa-arvoista yhteiskuntaa kaikille suomalaisille. Sivistys, yhteisvastuu ja yrittäjäyys ovat keskustalaisen politiikan lähtökohтия. Keskustan tavoitteena on tasapainoinen, sosiaalisesti oikeudenmukainen ja ekologisesti kestävä Suomi.

Keskustalaisen kuntapolitiikan tärkein tavoite on turvata kaikille laadukkaat peruspalvelut ja niiden tasavertainen saatavuus kotikunnan sijainnista riippumatta. Keskusta haluaa luoda jokaiselle kuntalaiselle tasa-arvoiset edellytykset rakentaa hyvää ja turvallista tulevaisuutta itselleen ja läheisilleen. Keskusta haluaa huolehtia myös niistä, jotka eivät itse kykene puolustamaan oikeuksiaan.

Keskustalaisessa ajattelussa jokaisella kuntalaisella on oltava mahdollisuus tehdä aitoja valintoja arkipäivässään niin asumisen, koulutuksen, lastenhoidon kuin muidenkin palvelujen osalta, kaksikielisissä kunnissa myös omalla kielellään. Ihmisellä on oltava oikeus menestyä työnteolla ja yrittämisellä. Hänellä on oltava myös oikeus riittävään lepoon, vapaa-aikaan, itsensä kehittämiseen ja yhdessäoloon läheistensä kanssa. Keskusta korostaa yksilön ihmisarvon tunnustavaa moniarvoisuutta ja suvaitsevaisuutta.

Keskusta kunnioittaa ihmisten oikeutta päättää itse kotikuntansa asioista. Kunnallinen itsehallinto on yksi suomalaisen kansanvallan peruspilareista.

Koti on jokaiselle maailman paras paikka. Kunnissa päätetään kotien asioista. Keskustalle kunnallisvaalit ovat kotivaalit.

2. Kuntalaisille vahvempi rooli vaikuttajina

Kuntalaisten ääni on saatava kuulumaan entistä paremmin päätöksenteossa.

Keskusta.fi

Siksi Keskusta pitää tärkeänä, että

- kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia parannetaan jo asioiden valmisteluvaiheessa esimerkiksi kuntalaiskyselyjen, kuulemistilaisuuksien sekä avoimien keskustelufoorumien ja sähköisen osallistumisen keinoin.
- kunnallisten palvelujen saatavuus ja laatu varmistetaan käyttäjädemokratialla, esimerkiksi eri-ikäisistä kuntalaisista koostuvilla käyttäjäpaneelilla.
- lautakuntien määrää voidaan lisätä erityisesti liitoskunnissa. Näin laajennetaan päätöksentekijöiden joukkoa ja vahvistetaan luottamustehtävien kautta saatavaa poliittista osaamista.
- luottamustehtävissä toimivien työtä tuetaan esimerkiksi lastenhoitojärjestelyin kokousten aikana sekä maksamalla työ- ja opiskelupaikkakunnilta matkustaville matkakorvausta.
- päätöksentekijöiden ja kuntalaisten säännöllisiä kohtaamisia lisätään esimerkiksi vierailuilla kouluihin, hoitokoteihin ja nuorisotiloihin.

- kunnissa panostetaan avoimeen ja vuorovaikutteiseen viestintään, jossa tärkeää on asiakaslähtöisyys ja viestien ymmärrettävyys. Hallinnon kielestä pitää siirtyä kuntalaisten kieleen. Kuntien www-sivut on tehtävä kuntalaisten tarpeista käsin, ei hallinnon vaatimusten mukaan.
- puolueiden paikallisia yhdistyksiä ja kansalaisjärjestöjä kannustetaan yhteistyöhön kuntalaisten aktivoimiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi.
- jokaisessa kunnassa päätetään vaalien jälkeen, miten kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia lisätään. Lisäksi päätöksenteon demokraattisuutta ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia aletaan säännöllisesti arvioida.
- kunnilla on halutessaan mahdollisuus nykyisen lainsäädännön mukaan ottaa käyttöön pormestarihallinto.
- maakuntavaltuustojen valinta suorilla vaaleilla on tehtävä mahdolliseksi.

Nuorten osallistumisen lisäämiseksi tarvitaan erityistoimia. Tästä syystä

- nuorisovaltuustojen ja nuorten vaikuttajaryhmien perustamista ja toimintaa on edistettävä rohkeasti. Nuorisovaltuuston edustajalla tulee olla läsnäolo- ja puheoikeus lautakuntien kokouksissa.
- nuorten osuutta kunnallisissa luottamustehtävissä pitää lisätä ja siksi nuoria tulee kannustaa ehdokkaiksi.
- oppilaskuntatoimintaa on kehitettävä kaikissa perus- ja toisen asteen kouluissa.

- koulujen opetussisältöjen on tuettava nuorten kiinnostusta yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Tässä työssä puolueilla ja kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli yhteistyössä koulujen kanssa.
- äänestysikäraja on laskettava 16 vuoteen kunnallisvaaleissa.

Kuntapolitiikassa tarvitaan asennemuutos, jota naisten osuutta johtavissa luottamustehtävissä saadaan lisätyksi.

Kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuuden hyödyntämistä voidaan vahvistaa esimerkiksi perustamalla kunnan- ja kaupunginosavaltuustoja, -lautakuntia ja -johtokuntia.

Kansalaisjärjestöt ovat tärkeä voimavara ja niiden yhteyttä päätöksentekoon tulee vahvistaa. Myös vapaa-ajan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia tulee edistää esimerkiksi perustamalla vapaa-aika-asukastoimikuntia.

3. Lähipalvelut kaikille kuntalaisille

Keskustalaisen kuntapolitiikan tärkein tavoite on turvata kaikille laadukkaat peruspalvelut ja niiden tasavertainen saatavuus kotikunnan sijainnista riippumatta.

Keskustalle on tärkeää, että peruspalvelut tuotetaan lähellä kuntalaisia.

Yhteistyö on avainsana palvelujen tuottamisessa. Vastuu palvelujen järjestämisestä on kunnilla, mutta niiden tuottamisessa voidaan käyttää myös yrityksiä, yhdistyksiä, muita yhteisöjä ja naapurikuntia. Esimerkiksi kasvavissa vanhushpalveluissa tarvitaan palveluyrittäjyyttä, ennakkoluotonta yhteistyötä ja uusia palvelujen tuottamistapoja. Valtion pitää tukea palvelujen järjestämistä vakaalla ja ennustettavalla kuntapolitiikalla.

Keskustan tavoitteena on saada kaikkiin kuntiin vähintään yksi yhteispalvelutoimisto. Näin voidaan turvata valtion paikallispalvelut ja kunnalliset asiointipalvelut. Samalla on kehitettävä puhelinpalvelukeskuksia ja sähköisiä asiointipalveluja.

3.1. Hyvät palvelut edistävät terveyttä

Suomalaisten entistä parempi terveys ja hyvinvointi ovat keskustalaisen kuntapolitiikan perustavoitteita. Terveiden edistäminen kaikilla elämän alueilla on nostettava sille kuuluvaan arvoonsa. Painopisteen on oltava ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamisessa.

Terveydelle ja hyvinvoinnille luodaan pohja lapsuudessa ja nuoruudessa. Varhainen puuttuminen ongelmiin ja terveyttä edistäviin valintoihin ohjaaminen pitää aloittaa jo neuvoloissa, päiväkodeissa ja kouluissa. Lasten ja nuorten pahoinvointiin on etsittävä ratkaisuja moniammatillisella yhteistyöllä. Erityistä panostusta tarvitaan lasten ja nuorten mielenterveytyshöön.

Terveyttä edistävien lähipalvelujen on oltava tasavertaisesti kaikkien suomalaisten saatavilla. Palvelujen on tuettava ihmisten omaa vastuunottoa ja elämäntähtäilyä. Ne aktivoivat, ovat ennaltaehkäiseviä ja lisäävät henkistä turvallisuutta.

Toimiva hoitoketju perusterveydenhuollosta erikoissairaanhoidon palvelutuotannon lähtökohdaksi. Palvelujen turvaamiseksi on huolehdittava hoitohenkilöstön riittävyydestä ja työhyvinvoinnista.

Panostusta tarvitaan erityisesti perusterveydenhuoltoon kuntalaisten terveyden edistämiseksi, terveyspalveluiden vaikuttavuuden lisäämiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Tuleva lääkäreiden määrän lisäys on suunnattava terveyskeskuksiin.

Vanhustenhuollon palveluita on kehitettävä ikäihmisiä aktivoiviksi ja heidän itsenäisyyttään ja omatoimisuuttaan tukeviksi. Lähivuosina tarvitaan huomattavaa lisäpanostusta avohoidon ja kotihoidon henkilöstöön sekä työtapojen kehittämiseen. Esteettömyyttä ja toimivia avopalveluita kehittämällä ikääntyvät kuntalaiset voivat halutessaan asua kotonaan yhä pidempään.

Perheille pitää luoda aidot mahdollisuudet valita lapsilleen sopivin hoitomuoto sekä sovittaa yhteen perhe- ja työelämä joustavasti. Lapsiperheiden tulonsiirtojen ja perheitä koskevien palvelujen pitää tukea tätä tavoitetta.

Kuntien pitää turvata laadukas päivähoito. Esimerkiksi yksinhuoltajien työssäkäyntiä ja opiskelijaperheiden arkea tulee tukea joustavin päivähoitoratkaisuina. Päivähoidon henkilöstön riittävyys ja sijaisjärjestelyjen toimivuus ovat hyvän päivähoiton edellytyksiä. Osa-aikaisen hoidon mahdollisuutta sekä avoimia päiväkoteja ja kerhotoimintaa tulee kehittää.

Kotona tapahtuva hoito ja yksityinen hoito ovat vanhemmille aito vaihtoehto vain, jos siihen on riittävät taloudelliset edellytykset. Valtio ja monet kunnat ovatkin korottaneet kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen etuuksia. Kuntia tulee kannustaa tähän tulevinakin vuosina. Myös perhepäivähoidon tulee olla todellinen vaihtoehto perheille.

Vammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmää tulee kehittää niin, että apua saavien henkilöiden määrä kasvaa ja palvelut paranevat. Henkilökohtaisella ja yksilöllisellä avulla vahvistetaan vammaisten itsenäisyyttä ja yhdenvertaisuutta.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että

- kuntalaisia kannustetaan omien elintapojensa muuttamiseen terveyttä edistäviksi.
- tukea tarvitseville lapsiperheille kehitetään ennaltaehkäiseviä palveluja.
- lapsiperheillä on mahdollisuus tarvittaessa saada kotipalvelua.
- vanhuksille luodaan palvelukokonaisuus, johon sisältyvät vanhusneuvolan palvelut, ehkäisevät kotikäynnit sekä laajennettu palvelutarpeen arviointi.
- omaishoitajien asemaa parannetaan niin, että kaikkiin kuntiin saadaan yhtenäiset käytännöt ja palkkiotasot. Omaishoidon tuki on siirrettävä Kelan hoidettavaksi.

- laitospalveluja käyttäneiden potilaiden oma-toimisuutta ja toimintakykyä vahvistetaan luomalla kotiuttamishoitajapalvelut, jotka tukevat siirtymistä erikoissairaanhoidosta avopalvelujen piiriin tai kotihoitoon.
- palvelusetelin käyttöä kehitetään edelleen. Myös liikunta- ja kulttuurisetelit ovat tärkeä osa terveyttä edistävää työtä.
- uutta teknologiaa hyödynnetään asiakasläh-töisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittä-misessä, esimerkiksi nettimeuvolatoiminnassa.
- mielenterveyspalvelujen saatavuutta ja laa-tua parannetaan ennaltaehkäisevillä palve-luilla ja edistämällä tasa-arvoista hoitoon pääsyä maan kaikissa osissa.
- alueellista mielenterveys - ja päihdehuol-lon palveluverkostoa kehitetään. Matalan kynnyksen paikkoja tarjotaan erityisesti nuorille.
- terveysnäkökohdat otetaan huomioon julki-nessa rakentamisessa. Nopeita toimia tarvi-taan etenkin julkisten rakennusten kosteus- ja homeongelmien korjaamiseksi.
- yhdyskuntasuunnittelun tavoitteena on es-teetön, turvallinen, viihtyisä ja terveyttä edis-tävä ympäristö.

3.2. Koulusta pohja hyvälle elämälle

Keskusta haluaa turvata laadukkaat ja tasa-arvoiset koulupalvelut kaikille varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Siksi Keskusta pitää tärkeänä, että

- esi- ja perusopetus taataan kohtuullisen matkan päässä kotoa ja koulumatkan turval-lisuudesta huolehditaan. Koulumatkojen tu-lee olla kohtuullisen mittaisia eivätkä ne saa ylittää laissa määriteltyä enimmäisaikaa.
- perusopetus vahvistaa nykyistä paremmin lapsen ja nuoren persoonallisuuden kehitty-mistä sekä tukee omia kykyjä ja lahjakkuutta tiedollisen oppimisen rinnalla.
- lisätään koululaisten vapaaehtoista aamu- ja iltapäivätoimintaa yhteistyössä kansalaisjär-jestöjen kanssa.
- kehitetään verkostolukiota ja verkko-ope-tusta, joka turvaa lukio-opetuksen ja välilli-sesti myös peruskoulun ylempien luokkien opetuksen haja-asutusalueilla.
- turvataan vammaisten lasten ja nuorten sekä muiden erityisryhmien tasa-vertainen mahdollisuus opiskeluun.
- oppilailla on oltava riittävän ajanmukaiset kirjat ja muu oppimateriaali.
- kouluruuan terveellisyydestä ja monipuoli-suudesta huolehditaan.

Peruskoulun luokkakokojen on oltava sellaisia, että ne tukevat oppimista ja hyvinvointia koulussa. Kylä- ja korttelikoulut ovat Keskustalle tärkeitä.

Erityisopetukseen on panostettava. Mahdoli-

suus saada riittävästi pätevää opinto-ohjausta ja oppilashuoltoa on turvattava koulutien kaikissa vaiheissa.

Kunnissa on säilytettävä nuoriin yhteys myös peruskoulun jälkeen. Jokaisesta syrjäytymisvaarassa olevasta nuoresta on pidettävä huolta. Tarvittaessa on luotava nuorelle henkilökohtainen oppimis- ja työllistymispolku yhdessä hänen kanssaan. Tavoitteena on se, että kaikki nuoret suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon. Alle 25-vuotiaiden työllistämisen ja oppimisen tukemisen siirtämistä kuntien nuoriso- ja sivistystoimen vastuulle työvoimahallinnon sijaan tulee selvittää.

Perusopetuksen lisäopetus, työpajat ja opipisopimuskoulutus ovat keinoja tukea nuorten työllistymistä ja elämänhallintaa. Nuorten työkokemuksen lisäämiseksi tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä oppilaitosten sekä yritysten ja muiden työnantajien välillä.

Opiskelijaterveydenhuollon toimivuus vaihtelee kuntakohtaisesti. Toisen asteen opiskelijat ja ammattikorkeakouluopiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa asuinkunnasta riippuen. Tähän ongelmaan on etsittävä ratkaisu.

Vanhemmat ovat lasten ja nuorten ensisijaisia kasvattajia. Lähiyhteisöt ja koulut tukevat perheitä tässä työssä. Koulun ja kodin nykyistä tiiviimpi yhteistyö on tärkeää ongelmien ehkäisemissä ja ratkaisemisessa.

Koulukiusaamista ei pidä hyväksyä missään muodossa ja siihen on aina puututtava välittömästi. Myös opetus- ja kasvatushenkilöstön hyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta on huolehdittava.

Kouluissa on panostettava kansainvälisyyskasvatukseen ja monipuoliseen kielten opetukseen. Myös erityisryhmien tarpeet tulee ottaa entistä paremmin huomioon. Esimerkiksi maahanmuuttajille suunnattuja kotouttamistoimia ja kieliopetusta on lisättävä. Nuorten yrittäjyyskasvatus ja medialukutaidon kehittäminen ovat myös tärkeitä.

Ammatillisen ja lukiokoulutuksen saavutettavuus on turvattava koko maassa. Lisäksi on huolehdittava kuntien vaikutusmahdollisuuksista ammattikoulu- ja ammattikorkeakouluverkostoa uudistettaessa.

Kuntien nuoriso- ja vapaa-ajanpalvelut tukevat nuorten kasvamista hyvinvoiviksi aikuisiksi. Nuorisotiloja on kehitettävä entistä enemmän yhdessä tekemisen ja harrastamisen paikoiksi. Kulttuurin ja urheilun harrastusmahdollisuuksista on huolehdittava kaikissa kunnissa. Tässä työssä tarvitaan kuntarajat ylittäviä ratkaisuja ja yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.

3.3. Liikuntapalvelut kuntien ja järjestöjen yhteistyönä

Hyvä terveys syntyy ihmisten arjen olosuhteiden, sosiaalisen tuen, elintapojen ja omien valintojen tuloksena. Arkiympäristömme – koti, asuinalue, liikenne, koulu, työpaikka ja vapaa-ajan toiminnat – vaikuttavat terveyteen ja toimivat elintapojen muokkaajina. Näihin asioihin vaikutetaan kunnissa.

Kunnat ovat merkittävin liikuntapolitiikan toteuttaja ja niiden vastuulla on lähiliikuntapalveluista huolehtiminen. Hyvä kunta tukee kansalaisjärjestöjä ja toimii kumppanina urheiluseuroille, joiden toiminnan kehittäminen ja yhteistyö koulujen kanssa on erittäin tärkeää. Suoran seuratoiminnan kehittämistuen jatkuminen myös kolmen vuoden kokeilujakson jälkeen on varmistettava.

Kunnissa on kiinnitettävä huomiota tasavertaiseen liikuntapalveluiden saatavuuteen, maksujen kohtuullisuuteen ja seurayhteistyöhön. Liikunnan tasa-arvo tarkoittaa myös esteetöntä mahdollisuutta liikunnan harrastamiseen. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon liikunnan harrastamisen mahdollisuudet kaikenikäisille ja myös liikuntarajoitteisille kuntalaisille.

3.4. Kulttuurista hyvinvointia kaikille kuntalaisille

Jokaisen kuntalaisen on päästävä osalliseksi kulttuuripalveluista. Kulttuurin kautta vahvistetaan kansalaisaktiivisuutta, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta. Kulttuuripalveluilla edistetään myös terveyttä, hyvinvointia ja tasa-arvoa.

Kulttuuri pitää nähdä laitosajattelua ja yhteis-kuntavetoisuutta laajemmin. Tärkeintä on kulttuurin saatavuus, ei se, mikä taho on tuottajana. Kulttuuri tuottaa kaikenikäisille elämyksiä, myös itse tuottamisen kautta. Kulttuuritarjonta on kunnan vetovoimatekijä.

Kulttuuritoiminta nivoutuu vahvasti yhteen kunnan muiden toimintojen kanssa. Kulttuurin tuottajat toimivat yhdessä koulujen, nuorisotyön, kirjastojen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden, erityisesti järjestökentän, toimijoiden kanssa.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että kulttuuripalvelujen kehittämiseksi kunnissa:

- voidaan perustaa koulujen iltapäivä- tai muun toiminnan yhteyteen taidetoiminnan ja taitokulttuurin monialaisia työpajoja. Niissä lapsi saa taiteen ammattilaisten ohjaamana kokeilla kulttuuri-ilmaisun eri muotoja.
- huolehditaan maksuttomista ja laadukkaista kirjastopalveluista. Kirjastoja tulee kehittää monipalvelukeskuksina muun muassa erilaisten tapahtumien, näyttelyiden ja opiskelun tarpeisiin.
- hyödynnetään ja tuetaan kansalaisjärjestöjä, vapaaehtoistoimintaa ja alueellista yhteistyötä kulttuuripalveluiden tuottamisessa.
- panostetaan osallistavaan ja aktivoivaan kulttuuritarjontaan. Tällaista on esimerkiksi kehitysvammaisille ja mielenterveysongelmallisille suunnatut erilaiset taidetoiminnan muodot tai työttömien taidepainotteiset ja kädentaitoja kehittävät työpajat.
- etsitään aktiivisesti kulttuurin tuottamisen ja rahoituksen uusia keinoja yhteistyössä järjestöjen, yritysten ja muiden kuntien kanssa. Kunnan sisällä rahoitus voi ylittää hallinnon-

alojen rajat, kun kyseessä on esimerkiksi terveyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy tai rasisminvastainen työ.

- voidaan kouluttaa vapaaehtoisia ”kulttuuriluotseja” perehdyttämään kuntalaisia, vapaa-ajan asukkaita ja muita kiinnostuneita alueen kulttuuritarjontaan.

3.5. Turvallisuus on osa hyvinvointia

Kunnan pitää olla turvallinen elinympäristö kaikille asukkailleen. Turvallisuus luodaan yhteistyöllä, huolenpidolla ja välittämällä. Siinä ovat mukana kuntalaiset, lähiyhteisöt, kunnat, valtio, seurakunnat, järjestöt ja yritykset.

Varhainen puuttuminen ongelmiin on turvallisuuden avainasia. Jokainen voi vaikuttaa omaan ja lähiyhteisönsä turvallisuuteen.

Turvallisuuteen kuuluu myös palveluiden tasapuolinen ja riittävä saatavuus. Erityisesti tämä korostuu vammaisten, muiden erityisryhmien ja ikääntyneiden kuntalaisten kohdalla. Myös lähi-demokratia luo turvallisuutta. Ihmisillä pitää olla aidosti mahdollisuus vaikuttaa omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Asumisen turvallisuus lähtee maankäytön, rakentamisen ja liikenteen suunnittelusta.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että

- jokaisessa kunnassa tehdään paikallinen tai alueellinen turvallisuussuunnitelma.
- poikkihallinnollista yhteistyötä turvallisuuskysymyksissä lisätään.
- liikkumisen turvallisuus taataan. Siksi kuntiin tarvitaan liikenneturvallisuussuunnitelmat. Kevyen liikenteen väylät, suojatiet ja liikenteen sujuvuus ovat turvallisuuteen liittyviä

asioita, joihin kunnissa voidaan vaikuttaa. Jokainen kuntalainen on vastuussa liikenneturvallisuuteen vaikuttavista asenteistaan ja käyttäytymisestään.

- avunsaanti taataan onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Poliisin, pelastuslaitoksen ja ambulanssin palveluiden saatavuus on turvattu koko maassa.
- liikuntarajoitteisten mahdollisuudesta normaaliin elämiseen ja muusta esteettömyydestä pidetään huolta.
- kunnat panostavat turvallisuuteen liittyvään tiedottamiseen.
- lähisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä tuetaan luomalla heille matalan kynnyksen tuki- ja hoitopalveluita. Etenkin sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöä tulee kouluttaa tunnistamaan lähisuhdeväkivalta entistä paremmin.

4. Tasa-arvoa ja monikulttuurisuutta kuntiin

Jokaisen kuntalaisen tulee saada hyvää palvelua asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Hyvällä kuntopolitiikalla edistetään tasa-arvoa.

Tasa-arvonäkökulman pitää olla kiinteä osa kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa kunnissa. Erityisesti tulee pitää huolta niistä, jotka ovat heikoimmassa asemassa eivätkä pysty puolustamaan oikeuksiaan.

Kuntopolitiikalla pitää edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kuntien pitää olla edelläkävijöitä samapalkkaisuuden toteuttamisessa ja työelämän tasa-arvon edistämisessä. Kuntapäätöksenteossa tulee huomioida sukupuolivaikutusten arviointi.

Toimenpiteet etenkin nuorten miesten syrjäytymisen estämiseksi ja molempien vanhempien oikeuksien entistä parempi huomioiminen huolta-

juuskysymyksissä ovat myös asioita, joilla edistetään tasa-arvoa.

Kuntien on oltava etulinjassa monikulttuurisen ja suvaitsevan Suomen rakentamisessa. Niiden tulee noudattaa yhdenvertaisuuslakia ja huolehtia perusoikeuksien toteutumisesta myös uussuomalaisille.

Kotoutumisasiat ja monikulttuurisuus on otettava huomioon kunnan hallinnon kaikilla tasoilla. Kuntien tulee sitoutua rasismiin nollatoleranssiin sekä tarjota tukea rasismia ja syrjintää kokeneille ihmisille.

Monikulttuurisuus ja erilaisuuden ymmärtäminen ovat voimavaroja kunnille. Niihin liittyy myös haasteita, joihin on hyvä varautua etukäteen.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että:

- kunnissa otetaan käyttöön uusia keinoja uussuomalaisien kotoutumiseksi. Kuntiin tarvitaan tukihenkilöitä auttamaan uussuomalaisia arjen asioiden hoitamisessa ja kotoutumisessa.
- kunnissa tarjotaan monipuolista ja eritasoista suomen- tai ruotsinkielisen sekä suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan opetusta myös kotouttamisohjelman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille.
- tietoa kuntien palveluista tarjotaan helposti saatavalla tavalla. Suomeen tarvitaan julkisten palvelujen neuvontapuhelin ja internetsivusto, joissa tietoa tarjotaan useilla eri kielillä.
- uussuomalaisia kuullaan heitä koskettavissa asioissa. Kuntiin luodaan käytäntöjä, joilla lisätään maahanmuuttajien tietoa heidän oikeuksistaan, mahdollisuuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä tuetaan maahanmuuttajien osallisuutta.

- avustuksia jaettaessa esimerkiksi kunnan nuoriso-, vapaa-aika- ja liikuntatoimen kautta otetaan monikulttuurisuus yhdeksi kriteeriksi sekä tuetaan myös uussuomalaisen omia järjestöjä.
- tiivistetään yhteistyötä julkisen ja kolmannen sektorin välillä erityisesti humanitaarisien syiden vuoksi maahan muuttavien kotoutuksessa.
- kunnat tiedottavat uussuomalaisille nuorille peruskoulun jälkeisistä koulutusmahdollisuuksista ja koulutuksen tärkeydestä tulevaisuuden kannalta. Tukea tarvitsevat erityisesti peruskoulun keskeyttäneet uussuomalaiset nuoret koulun loppuun saattamiseksi.
- kunnat ovat valmiita palkkaamaan työntekijöikseen aiempaa enemmän myös uussuomalaisia.

5. Kunta – turvallinen ja hyvinvoiva työyhteisö

Työnteko ja yrittäminen ovat hyvän tulevaisuuden perusta kunnissa. Kunnilla on samat haasteet kuin koko Suomessa: samanaikainen työvoimapula ja työttömyys sekä työn ja työntekijän kohtaamisen ongelmat.

Kuntien pitää kohdella työntekijöitään tasa-arvoisesti, oikeudenmukaisesti ja vastuullisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää johtamisen laatuun, työyhteisön kehittämiseen, työhyvinvoinnin parantamiseen, perheen ja työn yhteensovittamiseen, etätömahdollisuuksiin sekä työturvallisuuden parantamiseen.

Työhyvinvointia on parannettava yhteistyössä työntekijöiden, johdon ja esimiesten kesken. Lisääntyneet sairauspoissaolot ovat hälyttäviä. Kuntien pitää työnantajina huolehtia siitä, että työhyvinvointia, työssä jaksamista ja työhön paluuta pitkän sairausloman jälkeen tuetaan kaikin mahdollisin keinoin.

Tavoitteena tulee olla hyvin koulutettu, työ-

sään hyvinvoiva, motivoitunut ja olonsa turvalliseksi kokeva työntekijä. Henkilöstöä tulee kannustaa ja palkita hyvistä suorituksista tasa-arvoisesti. Työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työhönsä ja lähityöyhteisöönsä tulee parantaa.

Kunnallisen sopimusjärjestelmän tulee jatkossakin perustua virka- ja työehtosopimuksiin. Paikallisen sopimisen mahdollisuuksia lisättäessä on huolehdittava osapuolten tasapainoisen neuvotteluaseman turvaamisesta ja työehtosopimusten minimitason säilymisestä.

Kuntien vetovoima työnantajina voidaan turvata pitkäjänteisellä ja tasa-arvoisella palkka-, henkilöstö- ja työnantajapolitiikalla sekä uudistamalla kuntatyön sisältöä. Yksi keino on vakinaistaa määräaikaisia työsuhteita. Kunta-alan pitää olla suunnannäyttävä tältä osin.

Myös kuntasektoria on uhkaamassa pula käytännön kädentaitajista ja osajista. Siksi ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta pitää edelleen lisätä.

Nuoria tulee kannustaa siirtymään työelämään nykyistä nopeammin. Kaikilla kouluasteilla tulee turvata riittävä opintojen ohjaus ja lisätä työelämäyhteyksiä oppilaitosten ja yritysten välillä. Erityisesti tulee panostaa nuorten yrittäjäkasvatukseen ja työelämävalmiuksien parantamiseen. Kuntien tulee tarjota nuorille entistä enemmän työharjoittelu- ja kesätyöpaikkoja.

Kunta-ala ei voi työllistää nykyistä suurempaa osuutta työmarkkinoille tulevasta työvoimasta. Siksi työn tuottavuutta on lisättävä ja henkilöstön osaaminen on otettava nykyistä paremmin ja monipuolisemmin käyttöön.

Työvoimapulan lisäksi kunnissa on työttömyyttä. Kuntien pitää ennakkoluulottomasti tukea työttömien uudelleen sijoittumista työelämään. Jokaisen kuntalaisen, niin pitkäaikaistyöttömän kuin vajaakuntoisen työtä ja taitoja tarvitaan. Kuntien on oltava valmiita palkkaamaan myös ikääntyneitä työntekijöitä ja maahanmuuttajia.

Kuntien, työhallinnon ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyön pohjalle rakentuvaa työvoiman palvelukeskusmallia tulee laajentaa koko maahan. Vaikeasti työllistyville on tarjottava yksilöllinen aktivointisuunnitelma sekä tarvittaessa siihen

liittyvää kuntoutusta. Aktivointijakson jälkeen on tuettava avoimille työmarkkinoille työllistymistä kehittämällä työnohjausta ja palkkatukea.

6. Kunnat ja kuntalaiset ilmastotalkoisiin

Kuntien ilmastopoliittikka tarkoittaa selkeitä valintoja päästöjen vähentämiseksi ja energiakulutuksen kasvun taittamiseksi. Kuntien on osaltaan kannettava vastuuta ihmisen ja luonnon tasapainosta omilla energiavalinnoillaan sekä ohjaamalla yhdyskuntarakenteen kehittämistä ja ohjeistamalla rakentamista. Kuntien ilmastopoliittikkaan kuuluu keskeisesti myös kuluttajaneuvonta kuntalaisille ja ilmastomuutoksesta tiedottaminen.

Kuntien on asetettava itselleen ympäristöpoliittiset tavoitteet sekä laadittava suunnitelmat niiden toteuttamiseksi. Suojelupainotteisen ympäristöpolitiikan rinnalle tarvitaan kunnallisen päätöksenteon läpäisevää ympäristönäkökulmaa.

Kunnallisen energiapolitiikan tavoitteena pitää olla kotimaisiin uusiutuviin ja biopohjaisiin energialähteisiin siirtyminen. Ilmastomuutoksen hidastamisen lisäksi niiden käytöllä vahvistetaan aluetaloutta, parannetaan työllisyyttä sekä tehostetaan Suomen energiantuotannon omavaraisuutta ja huoltovarmuutta. Samalla luodaan edellytyksiä energiateknologian kehittymiselle, tuotteistamiselle ja kaupalliselle hyödyntämiselle. Myös kuntien kiinteistökohtaisia lämmitysjärjestelmiä uusittaessa on siirryttävä fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energialähteisiin, esimerkiksi öljystä biopolttoöljyyn, hakkeeseen tai pellettiin.

Energiatohokkuuden parantaminen on paitsi välttämätöntä, myös taloudellisesti kaikkein kannattavin tapa vastata ilmastomuutoksen haasteeseen kunnissa. Ne voivat edistää päästötöntä energiantuotantoa myös markkinoiden kautta ostamalla tuuli-, vesi- tai muuta päästötöntä sähköä.

Uudet asuntoalueet on saatettava kaukolämpöverkkoon silloin, kun se on mahdollista. Kaavoituksella ja luomalla edellytyksiä käyttäjäjoukkoliikennettä ja kevyen liikenteen väyliä voi-

daan vähentää päivittäisen liikenteen määrää. Yhdyskuntarakennetta on tiivistettävä niillä alueilla, joissa se on mahdollista sekä sosiaalisesti ja ympäristöllisesti perusteltua. Rakennusmääräyksiä kehittämällä voidaan uudisrakennusten energia- tehokkuutta parantaa ja ohjata kiinteistökohtaisia lämmitystapavalintoja.

Julkisissa hankinnoissa tehtävillä valinnoilla voidaan kunnissa vaikuttaa ilmastomuutokseen ja ympäristön tilaan. Lähiruuan käytön edistäminen ja ympäristöystävällisten ajoneuvojen hankinta kunnan käyttöön ovat esimerkkejä toimista entistä paremman ympäristön hyväksi.

Jätehuoltoa parantamalla voidaan kasvihuonekaasupäästöjä alentaa merkittävästi. Kaatopaikoille päätyvän jätteen määrää on alennettava merkittävästi. Se tapahtuu ehkäisemällä jätteen syntyä, tehostamalla uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä edistämällä jätteen polttoa, biokaasutusta ja kompostointia. Jätteiden tehokkaamman hyödyntämisen edistämiseksi kuntien on edelleen parannettava asukkaidensa mahdollisuutta lajitte- luun. Lajittelupisteiden on oltava kuntalaisten hel- posti saavutettavissa.

Kuntien on määriteltävä ne alueet, joille riittää haja-asutusalueiden jätevesiasetuksessa määriteltä alhaisempi puhdistustaso sekä linjattava periaatteet kiinteistökohtaisille poikkeusluville. Kuntien on myös tiedotettava asukkaille kattavasti suunnitteilla olevista yhteisviemäröintihankkeista ja muista jätevesien käsittelyyn liittyvistä asioista.

7. Kuntalaisten tarpeista lähteviä asumisratkaisuja

Keskusta haluaa, että asumisratkaisut vastaavat mahdollisimman hyvin kuntalaisten tarpeita ja elämäntilanteita. Tarvitsemme vaihtoehtoja omakotitaloista kerrostaloihin, vuokra-asunnoista omistusasuntoihin ja vaihtoehtoja niiden väliltä. Keskustalle on tärkeää, että kohtuuhintainen asuminen on mahdollista koko maassa, myös pääkaupunkiseudulla.

Yhdyskuntasuunnittelussa Keskusta kannattaa hajakeskitystä, ihmisen kokoisia yhdyskuntia.

Niissä kuntalaisten monet päivittäiset asiointit voidaan hoitaa kävellen tai pyöräillen. Niissä on myös hyvät mahdollisuudet hoitaa energiahuolto ekologisesti uusiutuvia energialähteitä hyödyntäen. Ihmisten kokoisissa yhdyskunnissa kuntalaisten luontosuhde säilyy tiiviinä.

Ekologisesti kestävä rakentaminen on keskeinen osa asuntopolitiikkaa.

Ilmasto- ja ympäristönäkökohdat on otettava huomioon kaikessa uudis- ja korjausrakentamisessa.

Kuntien rakennusvalvonnan tulee parantaa pientalorakentajien neuvontaa ja ohjausta. Tavoitteena on parempi rakentamisen laatu, terveellinen asuin- ja palvelurakentaminen sekä kestävät lämmitys- ja energiaratkaisut.

Kuntien tulee kytkeä nykyistä tehokkaammin asuntoalueiden kaavoitus ja rakentaminen liikenneväylien ja joukkoliikenteen kehittämiseen.

Jokaiselle alueelle on kaavoituksen yhteydessä määritettävä sille toimivat joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen ratkaisut ja rakentamista on suunnattava toimivan joukkoliikenteen yhteyteen.

Asuntoalueiden suunnittelussa on huomioitava nykyistä paremmin asuinympäristön viihtyisyys, lähiluonto ja turvallisuus. Myös palvelujen saatavuus esimerkiksi lähiliikuntapaikkojen ja ulkoilureittien osalta on tärkeää.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että:

- kunnissa harjoitetaan aktiivista maapolitiikkaa riittävän ja monipuolisen tonttitarjonnan takaamiseksi.
- kunnissa panostetaan erityisryhmien asunratkaisuihin, kuten ikäihmisten ja muistihäiriöisten palveluasuntoihin.
- kunnat turvaavat asuntopolitiikallaan kottuhintaiset ja monipuoliset asunnot kuntalaisille. Vuokra-asuntojen saatavuuteen on

kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota muun muassa edistämällä todellista yleishyödyllistä vuokra-asuntotuotantoa.

- kunnat mahdollistavat rakentamisen myös haja-asutusalueen kyliin. Hyvä keino tähän on laatia kyliin osayleiskaava.
- kunnat laajentavat mahdollisuuksien mukaan vesihuoltoverkostojaan ja tukevat esimerkiksi vesiosuuskuntien toimintaa.
- kunnat huomioivat paikalliset tarpeet asuntopolitiikassaan ja edistävät esimerkiksi uusien opiskelija-asuntojen ja vuokratotalo-alueiden rakentamista.
- asuinalueiden korjaamisessa ja täydennysrakentamisessa kuullaan asukkaiden mielipiteitä.
- kunnat kantavat oman vastuunsa pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta viimeistään vuoteen 2015 mennessä.

Kuntien tulee antaa ns. tonttitakuu eli tarjota asuntorakentamiseen ja etenkin pientalorakentamiseen todellista kysyntää vastaavasti kaavoitettua tonttimaata. Lisäksi kuntien tulee tarjota riittävästi omia tontteja myyntiin.

Kuntien tulee panostaa asuntorakentamisen kehittämistyöhön ja tarjota tontteja tai alueita innovatiivisiin hankkeisiin. Riittävästä korjaustoinnista on myös huolehdittava.

Kuntia tulee kannustaa laatimaan asuntopolitiittinen strategia. Erityisen tärkeää tämä on suurissa kunnissa ja liitoskunnissa.

Asuntopolitiikassa on huomioitava myös terveysnäkökohdat. Home- ja kosteusongelmiin sekä heikkoon ilmanlaatuun on puututtava nopeasti.

8. Turvalliset ja joustavat liikennepalvelut kuntalaisille

Toimivat liikenneyhteydet ovat ehdoton edellytys eri puolilla Suomea asuvien kuntalaisten tasa-arvoiselle kohtelulle ja turvallisuudelle sekä elinkeinotoiminnan kehittymiselle.

Keskustan tavoitteena on kehittää kattava liikenneverkko niin, että jokaisella ihmisellä on mahdollisuus oman elämänsä kannalta tarpeelliseen ja turvalliseen liikkumiseen asuinpaikasta riippumatta. Alueellisten erojen vuoksi Suomessa tarvitaan erilaisia ratkaisuja aina kevyen liikenteen väylistä toimivaan joukkoliikenteeseen sekä eritasoisen tiestön ja rataverkon ylläpitoon ja rakentamiseen.

Joukkoliikenteen merkitys korostuu erityisesti ilmastonmuutoksen seurauksena. Liikenne on merkittävä kasvihuonekaasujen tuottaja. Liikenneverkon suunnittelussa ja muissa liikenteeseen liittyvissä päätöksissä on otettava myös kunnissa huomioon ilmastonmuutoksen haaste.

Uuden teknologian ratkaisuilla pitää lisätä liikenteen sujuvuutta, tarjota reaaliaikaisia palveluita ja vähentää ruuhkia. Ruuhkamaksuista on tehtävä perusteellinen selvitys pääkaupunkiseudulla ennen kuin voidaan päättää niiden mahdollisesta käyttöönotosta.

Keskusta pitää tärkeänä, että:

- koko maassa otetaan käyttöön lippu- tai maksujärjestelmät, jotka toimivat kaikissa joukkoliikennevälineissä. Erityisryhmät, kuten lapset, opiskelijat ja eläkeläiset on huomioitava hinnoittelussa.
- eri kulkumuotojen yhteensopivuutta lisätään, jotta joukkoliikenteestä saadaan entistä tehokkaampaa ja houkuttelevampaa.
- joukkoliikenteen kilpailun avulla palvelutaso

ja eri tuotteet kehittyvät entistä laadukkaammiksi ja houkuttelevimmiksi.

- joukkoliikenne ja kevyen liikenteen väylät otetaan nykyistä paremmin huomioon uusien asuinalueiden kaavoituksessa ja rakentamisessa. Myös esteetön liikkuminen on turvattava nykyistä paremmin.
- toteutettavia liikennehankkeita valittaessa lähtökohtana on oltava joukkoliikenteen osuuden ja kannattavuuden kasvu sekä ympäristö- ja ilmastohaittojen vähentäminen.
- kaupunkiseuduille laaditaan pitkäjänteiset joukkoliikenteen kehittämissuunnitelmat, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti.
- työsuhdelippua kehitetään niin, että siitä tulee aito ja kannustava vaihtoehto työmatkaliikenteeseen.

Pääkaupunkiseudulla joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja kattavuutta on parannettava. Liikennevaloedut, kaistaratkaisut, kimpakuljetukset, joustavat vaihdot liikennevälineestä toiseen sekä ratojen ja väylien hyvä kunto parantavat palvelua ja alentavat kustannuksia.

Paikallisjunaliikenne tulee avata kilpailulle. Sen avulla voidaan kehittää palvelutasoa, luoda uusia tuotteita ja vauhdittaa kaluston uusimista. Paikallisjunien liityntäpysäköintiä pitää kehittää, jotta junien suosio kasvaa ja liikenne ruuhkat vähenevät.

Ikäihmisten määrä on kasvussa. Keskusta haluaa taata heille asuinpaikasta riippumatta vähintään peruspalvelutasoiset julkiset liikenneyhteydet, jotka mahdollistavat asiointimatkat kuntakeskukseen tai muuhun taajamaan vähintään kaksi kertaa viikossa. Maaseudun liikenneyhteyksien järjestäminen perustuu yhä enemmän kutsutaksiliikenteeseen.

Maakuntien monipuoliset julkisen liikenteen palvelut on turvattava. Koulu- ja oppilaitosverkon harvuuksakin taataan koulu- ja opiskelumatkojen vaatimat julkiset liikenneyhteydet siten, että peruskoulun jälkeinen lukio- ja ammattikoulutus on mahdollista suorittaa pääsääntöisesti kotona asuen.

Julkisen liikenteen käyttöä myös taajamissa ja haja-asutusalueilla asuvien työmatkaliikenteessä tulee kannustaa. Siirtymistä omasta autosta bussiin tai junaan voidaan edistää samoilla keinoilla kuin kaupunkiseuduilla: kehittämällä muun muassa matkustusmukavuutta, lipputuotteita, liityntäpysäköintiä, aikatauluinfoa ja markkinointia.

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen koulumatkaan ja muuhun liikkumiseen. Tähän pitää kunnissa vaikuttaa yhdyskuntasuunnittelulla ja muilla liikennejärjestelyihin vaikuttavilla päätöksillä. Tiestön kunto, joustava joukkoliikenne ja toimivat kevyen liikenteen väylät takaavat osaltaan sujuvan ja turvallisen liikkumisen. Liikennettä koskevilla ratkaisuilla tuetaan myös mahdollisuuksia omaehtoiseen liikkumiseen.

9. Lisää asiakaslähtöisiä sähköisiä palveluja

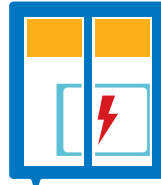
Kuntien, valtion ja yksityisten palvelun tarjoajien on taattava kaikille mahdollisuudet riittävän nopeisiin ja kohtuuhintaisiin tietoliikenneyhteyksiin. Palveluiden siirtyessä yhä enemmän tietoverkkoihin, on varmistettava jokaiselle mahdollisuus sähköisiin peruspalveluihin.

Kuntien palveluiden saatavuutta internetissä on parannettava. Tietoa ja palvelua pitää saada nykyistä kattavammin, helpommin ja selkeämässä muodossa.

Käyttöön on saatava sähköinen palvelutakuu. Se sisältää esimerkiksi kunnan ja valtion laskut sähköisesti ja mahdollisuuden asiointiin terveydenhuollossa, kuten ajanvarausten tekemisen ja tutkimustulosten saannin. Myös muissa julkisissa palveluissa voidaan jatkossa hyödyntää sähköistä ajanvarausta nykyistä enemmän. Lisäksi voidaan kehittää välineitä koulun ja kodin yhteydenpitoon sekä palveluita yrityksille ja yhteisöille.

Sähköisten palveluiden käytön lisäämiseksi on kuntalaisille luotava helposti saatavilla olevia neuvontapalveluita. Kuntien sähköisten palveluiden hajanaisuuden ja päällekkäisen työn välttämiseksi tulee rakentaa kaikille kunnille sopivia järjestelmiä

sähköisten palveluiden toteuttamiseen kohtuullisella hinnalla.

Keskusta.fi

Keskusta pitää tärkeänä, että:

- jokaiselle taloudelle taataan kohtuuhintainen ja riittävän nopea laajakaistayhteys.
- laajakaistayhteydet kaikkialle maahan rakennetaan julkisen vallan ja yksityisen sektorin yhteistyöllä.
- siirryttäessä lankaverkoista langattomiin palveluihin, palveluiden kattavuus ja toimintavarmuus turvataan kaikkialla maassa.
- otetaan käyttöön sähköinen palvelutakuu, jossa taataan kaikille mahdollisuus hyödyntää kuntien palveluita internetissä.
- kuntiin perustetaan valtion paikallispalveluja ja kuntapalveluja tarjoavia yhteispalvelu- toimistoja samaan aikaan, kun sähköisiä palveluja kehitetään. Näin turvataan palvelujen saatavuus niille, jotka eivät käytä sähköisiä palveluita.

10. Elinkeinopolitiikalla ja aluekehityksellä elinvoimaa kuntiin

Aktiivinen yrittäjyys- ja elinkeinopolitiikka on perusta kuntien menestymiselle, hyvälle työllisyydelle ja tasapainoiselle väestökehitykselle. Kuntien vastuulla on yrittäjyyden edellytysten parantaminen esimerkiksi kaavoitusratkaisulla ja infrastruktuuria kehittämällä.

Kuntien on kehitettävä aktiivisesti palveluiden tuottamistapoja ja kannustettava palvelu- ja kas-

vuyrittäjyyteen alueellaan. Palvelut pitää tuottaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti koko maassa. Julkiset liikelaitokset eivät saa vääristää kilpailua yksityisen yritystoiminnan kanssa. Palvelujen turvaamiseksi tarvitaan kuntien omaa palvelutuotantoa, kuntien välistä yhteistyötä sekä ostopalveluita yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta.

Menestyminen ja työpaikkojen turvaaminen edellyttävät kunnilta entistä parempaa kykyä tunnistaa alueelliset ja seudulliset vahvuudet ja tehdä strategisia valintoja elinkeinopolitiikassa. Osaa- van työvoiman saatavuus ja työntekijöiden viihtyminen kotikunnassaan ovat avainasioita kuntien elinkeinopolitiikassa. Viihtyvyyttä edistetään etenkin asutopolitiikalla ja palvelutarjonnalla.

Aktiivinen aluekehitystyö parantaa alueiden kilpailukykyä, pienentää niiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja sekä turvaa osaltaan kansalaisten peruspalvelut. Aluekehitystyö vahvistaa erityisesti heikoimpien alueiden elinkeino- ja palveluperustaa.

Suomeen tarvitaan osaamisen keskittymiä, joissa sekä keskuksat vetureina että niiden ympäristö hyödyttävät toisiaan vastavuoroisesti. Tässä työssä on tärkeää panostaa kunkin alueen osaamiseen sekä tukea niiden erikoistumista, kulttuuria ja vetovoimaisuutta. Maakunnan liitoilla on päävastuu aluekehittämisestä omalla alueellaan.

Yritykset tarvitsevat ammattitaitoista ja osaa- vaa työvoimaa. Tärkeää on turvata tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen koko maassa. Laadukasta koulutusta on tarjottava myös aikuisväestölle esimerkiksi muunto- ja täydennyskoulutuksena. Työvoiman saatavuutta täydennetään edistämällä työperäistä maahan- muuttoa.

Pienten ja keskisuurten yritysten teknologiaperustaa, liiketoimintaosaamista ja tuottavuutta on vahvistettava. Tehokkaiden, nopeiden ja varmojen tietoliikenneyhteyksien ja -palveluiden rakentaminen ja kehittäminen koko maassa on alue- ja elinkeinopolitiikan näkökulmasta keskeistä. Tietointensiivisille yrityksille pitää tarjota laajakaistan runkoverkko, jonka kapasiteetti riittää myös syrjäisillä alueilla.

Perusmaatalous on edelleen monessa maa- seutukunnassa tärkeä työllistäjä ja sillä on suuri

merkitys myös elintarvikeomavaraisuuden kan- nalta. Siksi maatalouden toimintaedellytykset on turvattava.

Uusia toimeentulomahdollisuuksia maaseutu- kunnissa tarjoavat hajautettu energiatuotanto, puu- energian käyttö ja lämpöyrittäjyys sekä matkailu-, kulttuuri- ja virkistyspalvelujen tuottaminen. Myös kaivostoimintaa on kehitettävä voimakkaasti.

Keskusta pitää tärkeänä, että työvoima- ja elinkeinopalvelujen tasavertainen saatavuus tur- vataan kattavasti ja valtion hallinnon työpaikkojen alueellistamista jatketaan. Myös keskushallintoa uudistettaessa on otettava huomioon alueellista- mismahdollisuudet. Alueellistamisen tulee hyö- dyttää mahdollisimman tasaisesti maan eri osia.

11. Kunnallinen itsehallinto on perusta kuntalaisten hyvinvoinnille

Kunnallinen itsehallinto on yksi suomalaisen kansanvallan peruspilareista. Se tarkoittaa kunta- laisten oikeutta itse päättää kotikuntansa asiois- ta.

Keskusta kunnioittaa kunnallisen itsehallinnon periaatetta. Keskusta tukee kuntalaisten tahtoon perustuvia vapaaehtoisia kuntaliitoksia sekä kunti- en entistä tehokkaampia yhteistyömuotoja. Paras -hankkeen myötä kuntarakenne ja kuntien välinen yhteistyö ovat uudistuneet odotettua enemmän. Jatkossa huomio on keskitettävä erityisesti palve- lujen tuottamistapojen uudistamiseen.

11.1. Tasapainoinen kuntatalous turvaa palvelut

Tasapainoinen kuntatalous takaa edellytykset palvelujen järjestämiselle ja yrittäjyyden kehittämi- selle kunnassa.

Kuntatalouden näkymät ovat koko maan ta- salla myönteiset verotulojen ja valtionosuuksien kasvun ansiosta. Ikääntymisen aiheuttama pal- velutarpeiden kasvu ja työvoiman väheneminen

kuitenkin edellyttävät, että tuottavuutta pystytään kunnissa selvästi parantamaan ja rakenteita edelleen uudistamaan.

Kuntien ja valtion suhde perustuu keskeisesti lakisääteiseen peruspalveluohjelmaan, jonka tarkoituksena on saattaa kuntien tehtävät ja niiden rahoitus tasapainoon. Uusia velvoitteita kunnille ei tule asettaa ilman, että valtio osallistuu niistä aiheutuviin kustannuksiin.

Myönteisistä näkymistä huolimatta haasteena on erilaisessa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien kyky tuottaa palvelut. Kuntien keskinäiset erot veroprosenteissa ovat varsin suuria ja uhkaavat kansalaisten yhdenvertaisuutta.

Kuntien veroprosenttien nousun hillitsemiseksi tarvitaan uusia toimenpiteitä. Keskusta toimii sellaisen kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamisen puolesta, jolla varmistetaan kansalaisten tarvitsemien peruspalveluiden saataavuus eri puolilla maata tehokkaasti ja laadukkaasti tuotettuina, mutta kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän on otettava huomioon kuntien erot olosuhdetekijöissä, kuten saaristoisuudessa, harva-asutuksessa, matkojen pituudessa ja kaupungistumisessa. Lisäksi on otettava huomioon palvelutarvetekijät, kuten väestön ikärakenne, työttömyys, sairastavuus, kielivähemmistöt ja ulkomaalaisten osuus väestöstä sekä erot asukasta kohden lasketuissa verotuloissa.

Harkinnanvaraista rahoitusta tarvitaan jatkosakin tukemaan heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia ja lieventämään esimerkiksi työmarkkinoilla tapahtuvien nopeiden rakennemuutosten vaikutuksia.

11.2. Paras-hankeella turvataan lähipalvelut

Kuntalaiset ja heidän valitsemansa päättäjät tietävät parhaiten, kuinka palvelut järjestetään ja tuotetaan omassa kunnassa. Kunnallisen demokratian kannalta on tärkeää etsiä keinoja myös ylikunnallisen yhteistoiminnan kansanvaltaistamiseksi.

Kunta- ja palvelurakenteiden muuttuessa Keskusta haluaa turvata päätöksenteon ja palveluiden läheisyyden koko Suomessa. Keskusta toimii turvallisen muutoksen puolesta.

Palvelujen turvaamiseksi tarvitaan edelleen kuntien välistä yhteistyötä ja kuntien vapaaehtoisia yhdistymisiä. Samalla huomiota on siirrettävä palvelurakenteiden uudistamiseen, palveluprosessien kehittämiseen ja tietoteknologian hyödyntämiseen. Parhaita kunnissa kehitettyjä ja käyttöön otettuja palvelukäytäntöjä on levitettävä. Palvelujen tuotantotapoja on monipuolistettava ja hyödynnettävä yksityisen ja kolmannen sektorin panosta.

Suurilla kaupunkiseuduilla on kyettävä aiempaa paremmin sovittamaan yhteen maankäyttöä, asumista ja liikennettä sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen. Asukkaiden arjessa kuntien rajat eivät saa olla järkevän palvelujen saannin esteenä.

Suunnittelu- ja kehittämistehtäviä toteuttavien maakuntaliittojen tulee olla nykyistä vahvemmin kansanvaltaisessa ohjauksessa. Vahvat maakunnalliset toimijat ovat tae sille, että alueita kehitetään ja palveluita järjestetään tasavertaisesti myös pienten kuntien ja syrjäisempien alueiden ääntä kuunnellen.

Maakuntatasolla kehitetään ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakoulutusta entistä toimivimmiksi ja paremmin alueen elinkeinoelämän tarpeet huomioiviksi kokonaisuuksiksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tulee olla erilaisia vaihtoehtoja perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kattavista terveyspiireistä uudistuviin sairaanhoidopiireihin.

Suomen Keskusta r.p.
Kunnallisvaalit 2008

Keskusta.fi